

Försvarsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av värnpliktslagen och 79 § i civiltjänstlagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av värnpliktslagen och 79 § i civiltjänstlagen (RP 183/2021 rd): Ärendet har remitterats till försvarsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Joonas Lapinlampi, försvarsministeriet
- arbetsmarknadsråd Teija Felt, arbets- och näringsministeriet
- militärjurist Erik Jokinen, Huvudstaben
- civiltjänstdirektör Mikko Reijonen, Civiltjänstcentralen.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- riksdagens justitieombudsmans kansli
- utrikesministeriet
- justitieministeriet
- Justitiekanslersämbetet
- högsta förvaltningsdomstolen
- Åklagarmyndigheten
- Reservistförbundet
- Vapenvägrarförbundet rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att värnpliktslagen och civiltjänstlagen ändras. Anordnandet av upp-
båd enligt värnpliktslagen blir mer flexibelt när syftet är att förebygga spridningen av en allmän-
farlig smittsam sjukdom eller när det är nödvändigt av andra särskilt vägande skäl. I värnplikts-
lagen stryks skyldigheten att publicera uppbådskungörelsen på kommunens anslagstavla. Be-
stämmelserna om tidpunkten för inledande av beväringstjänst preciseras. Beslutsfattandet i fråga
om tjänsteduglighet och begäran om omprövning förtydligas. Dessutom förtydligas bestämmel-
serna om vägran att fullgöra värnplikt och civiltjänst. Den svenska språkdräkten i bestämmelser-

Betänkande FsUB 2/2021 rd

na om ändringssökande i värnpliktslagen uppdateras så att den bättre motsvarar terminologin i förvaltningslagen.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2022. Det föreslås att bestämmelsen i värnpliktslagen om den sista möjliga tidpunkten för inledande av beväringsstjänst ska tillämpas på beväringar som inleder sin beväringsstjänst efter den 1 januari 2024. Dessutom ska bestämmelsen om beslut om tjänsteduglighet tillämpas först från och med den 1 juli 2022.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

(1) Den omarbetade värnpliktslagen (1438/2007) trädde i kraft den 1 januari 2008. Enligt en utredning som utskottet fått har det under de senaste 13 åren framkommit en hel del ändringsbehov och detaljfrågor som behöver granskas. En del av ändringsbehoven hänför sig till problem som upptäckts i den praktiska verksamheten och en del till ändringar i den omgivande lagstiftningen. Även i samband med covid-19-pandemin har det framkommit vissa problem, särskilt i fråga om bestämmelserna om anordnandet av uppbåd.

(2) Syftet med de flexibilitetsmöjligheter som gäller ordnandet av uppbåd är enligt propositionen att säkerställa att uppbåden kan ordnas tryggt under alla förhållanden. Utskottet anser att ändringsförslaget är motiverat även med beaktande av erfarenheterna av covid-19-pandemin. Den föreslagna nya bestämmelsen om att beväringsstjänsten ska inledas senast under det år när den värnpliktige fyller 29 år underlättar enligt uppgift regionalbyråernas verksamhet och förtydligar rättsläget med tanke på såväl den värnpliktige som regionalbyråerna.

(3) Ett annat syfte med propositionen är att förenkla och snabba upp fastställandet av tjänstedugligheten i samband med avbrytande av tjänstgöring och förfarandet för begäran om omprövning. De föreslagna ändringarna bedöms också ha positiva effekter på regionalbyråernas verksamhet.

(4) Civiltjänstlagens 79 § 2 mom. föreslås föreskriva att en civiltjänstgörare inte längre förordnas att fullgöra sin civiltjänstplikt under fredstid, om domstolen har förkastat ett åtal mot personen för vägran att fullgöra civiltjänst enligt 74 §. Syftet är att utesluta de situationer som kan uppstå i nuläget, där Civiltjänstcentralen på nytt ska förordna en civiltjänstgörare till tjänstgöring trots att åtalet för vägran att fullgöra civiltjänst har förkastats i domstol genom ett beslut som vunnit laga kraft. När en person på nytt förordnats till tjänstgöring enligt 79 § i den gällande civiltjänstlagen och vägrar på nytt leder förundersökningen i saken på grund av ne bis in idem-principen inte till åtal, eller ett eventuellt åtal kommer i vilket fall som helst i praktiken att förkastas i domstol. Enligt utskottet skapar den föreslagna nya regleringen klarhet i rättsläget, förbättrar individens rättsskydd och sparar in på Försvarmaktens, Civiltjänstcentralens och rättsväsendets resurser.

Betänkande FsUB 2/2021 rd

DETALJMOTIVERING

1. Lag om ändring av värnpliktslagen

109§. Begäran om omprövning. I 109 § i lagförslag 1 nämns ingen tidsfrist för begäran om omprövning eller från vilken tidpunkt tidsfristen räknas. Däremot föreskriver det nya föreslagna 3 mom. följande: "Vid omprövningsförfarandet tillämpas i övrigt förvaltningslagen." Utskottet föreslår att 3 mom. preciseras med att bestämmelser om tidsfrist, form, innehåll och förfarande för begäran om omprövning i övrigt finns i förvaltningslagen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Försvarsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 2 i proposition RP 183/2021 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 i proposition RP 183/2021 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av värnpliktslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i värnpliktslagen (1438/2007) 9 § 2 mom., 15 § 3 mom., 28 § 1 mom., 36 §, 60 § 5 mom., 75 § 1 mom., 76 § 2 mom., 109 §, den svenska språkdräkten i 110 §, den svenska språkdräkten i 111 § samt 118 § 2 mom.,

av dem 60 § 5 mom. och den svenska språkdräkten i 110 § sådana de lyder i lag 510/2013 och 109 § och den svenska språkdräkten i 111 § sådana de lyder i lag 147/2010, samt

fogas till 15 § ett nytt 4 mom., till 16 § ett nytt 5 mom. och till 33 §, sådan den lyder i lag 147/2010, ett nytt 2 mom. som följer:

Betänkande FsUB 2/2021 rd

9 §

Tjänsteduglighet

Beslut om tjänstedugligheten fattas utifrån de uppgifter om den värnpliktige, om hans hälso-
tillstånd samt om hans fysiska och mentala prestationsförmåga som kan fås

- 1) av den värnpliktige själv,
 - 2) vid undersökning som utförs av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården,
 - 3) vid lämplighetstest,
 - 4) av dem som avses i 34 och 35 § i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten (332/2019).
-

15 §

Tidpunkten för uppbådet och uppbådslängden samt uppbådskungörelsen

Tidpunkten och platsen för uppbådet meddelas genom en uppbådskungörelse, som ska finnas till påseende på Försvarsmaktens webbsidor minst två veckor före uppbådet samt under uppbådet. Vid behov kan kungörelsen hållas tillgänglig också på något annat sätt som avses i 62 a § i förvaltningslagen (434/2003).

Från den tidpunkt som avses i 1 mom. får det genom beslut av försvarsministeriet göras nationell, regional eller lokal avvikelse, om detta är nödvändigt för att förhindra spridningen av en allmänfarlig smittsam sjukdom eller av andra särskilt vägande skäl.

16 §

Närvaroplikt vid uppbådet

Från den skyldighet att personligen närvara som avses i 1 mom. får det genom beslut av försvarsministeriet göras nationell, regional eller lokal avvikelse, om detta är nödvändigt för att förhindra spridningen av en allmänfarlig smittsam sjukdom eller av andra särskilt vägande skäl och inte äventyrar uppbådets syfte enligt 12 §.

28 §

Tidpunkten för inledande av beväringstjänst

Beväringstjänsten ska inledas senast under det år den värnpliktige fyller 29 år. Den värnplikti-
ge förordnas att inleda beväringstjänsten någon av de allmänna eller särskilda dagarna för inle-
dande av beväringstjänst senast under det tredje kalenderåret efter uppbådet.

Betänkande FsUB 2/2021 rd

33 §

Återkallande av förordnande till repetitionsövning

Regionalbyrån kan återkalla ett förordnande om deltagande i en repetitionsövning, om det behövs för att förhindra spridningen av en allmänfarlig smittsam sjukdom eller av andra särskilt välgående skäl.

36 §

Syftet med beväringstjänsten

Under beväringstjänsten utbildas och tränas de värnpliktiga för uppgifter inom det militära försvaret, och på det sättet skapas förutsättningar för produktion av de trupphelheter som behövs i händelse av krig.

Under det inledande skedet av beväringstjänsten lärs militärpersonens grundläggande färdigheter ut, görs de behövliga lämplighets- och konditionstesterna samt bedöms beväringens lämplighet för olika tjänstgöringsuppdrag inom manskapet och för ledarutbildning.

Efter det inledande skedet ges manskapet utbildning för uppgifter inom manskapet, för sådana uppgifter inom manskapet som förutsätter speciella färdigheter samt för sådana specialuppgifter inom manskapet som ställer de högsta kraven. De som valts till ledarutbildning ges utbildning för underofficersuppgifter eller reservofficersuppgifter.

I slutskedet av tjänstgöringen ges beväringar som fått sådan utbildning som avses i 3 mom. utbildning för att kunna verka i den krigstida truppens uppgifter.

60 §

Avbrytande av tjänstgöring

Den värnpliktige ska höras personligen, om tjänstgöringen avbryts av en orsak som avses i 1 mom. Kommendören för truppförbandet beslutar samtidigt om den värnpliktiges tjänsteduglighet.

75 §

Utomlands bosatt person som är medborgare i en annan stat och är skyldig att infinna sig till uppstånd och tjänstgöring

En värnpliktig är inte skyldig att infinna sig till uppstånd eller beväringstjänst, om han har medborgarskap också i en annan stat och hans boningsort under de senaste sju åren inte har varit i Finland. En värnpliktig kan dock förordnas till tjänstgöring om han flyttar till Finland före utgången av det år under vilket han fyller 29 år.

Betänkande FsUB 2/2021 rd

76 §

Befrielse från beväringstjänsten på grundval av medborgarskap i en annan stat

— — — — —
Ett beslut enligt 1 mom. kan återkallas och personen i fråga förordnas till beväringstjänst om en väsentlig förändring i förutsättningarna för befrielsen har inträffat på grund av att den värnpliktige före utgången av det år under vilket han fyller 29 år har bosatt sig i Finland.
— — — — —

109 §

Begäran om omprövning

En värnpliktig får hos regionalbyrån begära omprövning av ett sådant beslut av regionalbyrån, kommandören för truppförbandet eller uppådsnämnden som gäller tjänsteduglighet, förordnande till tjänst eller befrielse från tjänst samt av ett sådant beslut av regionalbyrån eller truppförbandet som gäller avbrytande av utbildning, avbrytande av tjänstgöring, förordnande till undersökning som klarlägger bruk av narkotika, tidpunkten för faderskapsledighet samt en förmån som avses i denna lag.

Begäran om omprövning görs hos den regionalbyrå som bestäms enligt den värnpliktiges hemort. En begäran om omprövning som gäller beslut om befrielse från en repetitionsövning ska dock göras hos den regionalbyrå som har behandlat den värnpliktiges ansökan om befrielse. En begäran om omprövning som gäller uppådsnämndens beslut lämnas in till regionalbyrån.

~~Vid omprövningsförfarandet tillämpas i övrigt förvaltningslagen.~~ Bestämmelser om tidsfrist, form och innehåll i fråga om omprövningsbegäran och om förfarandet i övrigt finns i förvaltningslagen.

110 §

Besvär i omprövningsärenden och i andra ärenden som gäller värnplikten

Ett beslut i fråga om vilket omprövning enligt 109 § får begäras får inte överklagas direkt genom besvär.

I ett beslut av en regionalbyrå i ett omprövningsärende samt i andra med stöd av denna lag utfärdade beslut av huvudstaben, staben för en försvarsgren, en regionalbyrå, ett truppförband och en uppådsnämnd får ändring sökas genom besvär hos centralnämnden för uppådsärenden.

111 §

Hur besvär och begäran om omprövning påverkar verkställigheten av beslut

Beslut om förordnande till tjänst, avbrytande av utbildning, avbrytande av tjänstgöring och förordnande till undersökning som klarlägger bruk av narkotika verkställs även om omprövning har begärts och besvär har anförts.

Betänkande FsUB 2/2021 rd

118 §

Vägran att fullgöra värnplikt

Om inte något annat föreskrivs i denna paragraf, iakttas civiltjänstlagen i fråga om ett brott som avses i 1 mom. När kommendören för ett truppförband enligt vad som anges i 14 § i militära rättegångslagen (326/1983) har beslutat tillställa åklagaren förundersökningsmaterialet rörande ett brott som gäller en beväring vägran att fullgöra värnplikt, ska beväringen genast hemförlovas. Om domstolen har förkastat ett åtal mot en värnpliktig för vägran att fullgöra värnplikt, förordnas personen inte längre att fullgöra sin värnplikt under fredstid.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Vad som i 28 § 1 mom. föreskrivs om den sista möjliga tidpunkten för inledande av beväringstjänst ska dock tillämpas endast på beväringar som inleder sin beväringstjänst efter den 1 januari 2024. Ikraftträdandet av denna lag påverkar inte beslut om inledande av tjänstgöring som har meddelats med stöd av den lag som gällde vid ikraftträdandet.

Vad som i 60 § 5 mom. föreskrivs om beslut om tjänsteduglighet som fattas av kommendören för truppförbandet ska tillämpas först från och med den 1 juli 2022.

Behandlingen av ett ärende som är anhängigt vid regionalbyrån vid ikraftträdandet av denna lag slutförs med iakttagande av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

2.

Lag

om ändring av 79 § i civiltjänstlagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i civiltjänstlagen (1446/2007) 79 § som följer:

79 §

Nytt förordnande till tjänstgöring

Vid förordnande till tjänstgöring på nytt beaktas den tid under vilken civiltjänstgöraren på grund av undersökningarna i fråga om vägran att fullgöra civiltjänst eller civiltjänstgöringsbrott

Betänkande FsUB 2/2021 rd

har berövats sin frihet. Tjänstgöringstiden räknas så att en dags frihetsberövande motsvarar två dagar i civiltjänst.

Om domstolen har förkastat ett åtal mot en civiltjänstgörare för vägran att fullgöra civiltjänst enligt 74 §, förordnas personen inte längre att fullgöra sin civiltjänstplikt under fredstid.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Behandlingen av ett ärende som är anhängigt vid Civiltjänstcentralen vid ikraftträdandet av denna lag slutförs med iakttagande av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Helsingfors 16.11.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Ilkka Kanerva saml
vice ordförande Jari Ronkainen saf
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Timo Heinonen saml
medlem Hanna Holopainen gröna
medlem Eeva Kalli cent
medlem Mika Kari sd
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Kimmo Kiljunen sd
medlem Jukka Kopra saml
medlem Joonas Könttä cent
medlem Markus Mustajärvi vänst
medlem Juha Mäenpää saf
medlem Riitta Mäkinen sd
medlem Veijo Niemi saf.

Sekreterare var

utskottsråd Heikki Savola.